

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

PATRIMONIUM PRO FUTURO 2023

PATRIMONIUM PRO FUTURO

Cena Národního památkového ústavu *Patrimonium pro futuro* vstoupila do jubilejního 10. ročníku. Národní památkový ústav začal oceňovat nejlepší počiny v památkové péči v roce 2014. Z původně komorní události se během let stalo prestižní ocenění v oblasti kultury. Díky přímému přenosu České televize můžeme široké veřejnosti představit ty, kteří za příkladnou péčí a záchranou kulturních památek stojí. V uplynulých devíti ročnících jsme udělili celkem 77 cen. Může se to zdát hodně, ale péče o památky je nekončící práce. Vedle financí a času je stěžejní také odhodlání a vůle těch, kteří se o záchranu, obnovu, ale také prezentaci nebo správu památek zaslouhují. Potřeba chránit kulturní dědictví a pečovat o něj je součástí naší historie, naší kultury. Jsem ráda, že i letos, v jubilejním ročníku, můžeme předat ocenění *Patrimonium pro futuro* těm, kteří vracejí památkám život a jejich původní krásu.

Ing. arch. Naďa Goryczková,
generální ředitelka NPÚ

OCENĚNÍ JE UDÍLENO V KATEGORIÍCH:

Obnova památky	4
Restaurování památky	10
Památková konverze	16
Objev, nález roku	18
Prezentace a popularizace	22
Záchrana památky	27
Příkladná správa a prezentace památky	33
Osobnost památkové péče	38

Památky děkují, cena veřejnosti
Cena generální ředitelky NPÚ

OBNOVA PAMÁTKY

Barokní kaple sv. Václava v Suchdole

Nominace: městská část Praha-Suchdol, zastoupená Ing. Petrem Hejlem, starostou, a MgA. Jitkou Navrátilovou, referentkou výstavby a veřejného prostoru
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Hradní kostel sv. Prokopa ve Strakonících

Nominace: Římskokatolická farnost Strakonice, zastoupená R. D. Bc. Romanem Dvořákem, a Biskupství českobudějovické, zastoupené Josefem Zábranským, vikariátním stavebním technikem
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Dům a interiér bytu Semlerových v Plzni

Nominace: Západočeská galerie v Plzni, zastoupená ředitelem Mgr. Romanem Musilem a Ing. arch. Petrem Domanickým, kurátorem sbírek a výstav, a dále Robert Lamač
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Fortifikační systém pevnosti Josefov

Nominace: město Jaroměř, zastoupené starostou Janem Borůvkou, a Josef Horáček, předchozí starosta města
Za Královéhradecký kraj nominuje ÚOP v Josefově

Výcvikové stáje ve Heřmanově Městci

Nominace: Národní hřebčín Kladruby nad Labem, zastoupený Ing. Jiřím Machkem, ředitelem hřebčína, a Ing. Martinem Lacinou, náměstkem ředitele pro služby a správu majetku
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

Barokní kaple sv. Václava v Suchdole

VLASTNÍK, INVESTOR: Městská část Praha-Suchdol, svěřeno z majetku hlavního města Prahy

Kaple sv. Václava patří mezi historicky nejvýznamnější objekty v obci. Nachází se na sever od jejího historického jádra a v sousvislosti s vybudováním přilehlého nového hřbitova prošla celkovou obnovou.

Předchůdkyní dnešní kaple byla zděná zvonička, vystavěná roku 1704 v místě morového hřbitova. Roku 1755 byla upravena na kapli zasvěcenou sv. Václavovi. Na konci 19. století byla ke kapli přistavěna klenutá neogotická předsíň.

Barokní krovová konstrukce vykazovala v posledních letech v důsledku zatékání zásadní poruchy ohrožující statiku stavby. Zvláště poškození krovu nad presbytářem bylo zcela fatální a musela zde být provedena kompletní výměna konstrukce. Kde to stav umožnil, byly konstrukční prvky ošetřeny a ponechány na místě. Nad lodí kaple bylo nutno vyměnit stropní trámy, aniž by byl poškozen omítaný rákosový podhled.

Během rekonstrukce při stavebněhistorických a restaurátorských průzkumech objevili odborníci nové skutečnosti k historii kaple. Nejvýznamnějším nálezem v interiéru je rozsáhlá výmalba zřejmě z druhé poloviny 18. století provedená technikou al fresco. Jedná se o iluzivní malbu oltářní architektury: hlavního oltáře se středovým vyobrazením zavraždění sv. Václava bratrem Boleslavem a dvou bočních nik se sv. Benediktem a sv. Prokopem.

Kaple sv. Václava spoluvytváří obraz kulturní krajiny Suchdola. Představuje jediný sakrální objekt v Praze-Suchdole a její začlenění do okolního revitalizovaného prostoru nového hřbitova a obnovení její funkce má velký význam pro obec a místní občany.

Hradní kostel sv. Prokopa ve Strakoncích

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost Strakonice

V letech 2020–2022 proběhla celková rekonstrukce sakrální stavby ze 13. století, která je nedílnou součástí národní kulturní památky Strakonický hrad. Byly sanovány narušené stavební konstrukce, obnoven interiér a učiněny důležité objevy.

Kostel sv. Prokopa je jednou z hlavních částí hradního areálu, který býval střediskem velkopřevorství Řádu maltézských rytířů. Památka vyžadovala celkovou obnovu nejen krovů, střech a vnějších fasád, ale i generální opravu interiéru včetně mobiliáře. Během stavebních a restaurátorských prací bylo učiněno několik významných objevů. Například v prostoru kněžiště se podařilo odhalit zazděné raně gotické sedile, na klenbě presbytáře bylo nalezeno a rekonstruováno iluzivní mramorování s kružbovým motivem, na klenbě pod kruchtou došlo k odhalení dvou vrstev nástěnné výzdoby a na jižní stěně lodi renesanční malby.

Renovace mobiliáře zahrnuje zejména barokní oltáře, kredenční skříň, varhany, chórové lavice (datované 1530) a v neposlední řadě unikátní raně renesanční křídlový oltář sv. Anny z let 1520–1530. Restaurovány byly rovněž sochy světců a další movité památky, které se staly základem expozice nově instalované v jižní věži kostela.

Stavební a restaurátorský zásah přinesl i výraznou změnu exteriéru kostela. Zbytek hradního ochozu na jižní straně lodi se uplatňoval jen jako mírně předstupující nástavba nesená dřevěnými krakorcí. Dnes upoutává obnoveným barokním řešením fasády.

Zdařilá obnova stavebních konstrukcí a restaurování jejich výzdoby navrátily hradnímu kostelu důstojnou a historicky hodnověrnou podobu, a rehabilitovaly tak celkový obraz památky v rámci areálu i města.

Dům a interiér bytu Semlerových v Plzni

VLASTNÍK: Plzeňský kraj
INVESTOR: Západočeská galerie v Plzni

V bytovém domě pro ředitele Škodových závodů v Plzni vznikl v letech 1933–1934 podle návrhu Adolfa Loose byt pro inženýra Oskara Semlera a Janu Semlerovou. V rámci obnovy se ho podařilo uvést do původního stavu z doby vzniku a zpřístupnit veřejnosti.

Dům představuje kvalitní modernistickou architekturu. Zachovala se vnitřní dispozice, včetně hodnotných prvků a povrchů. Byt manželů Semlerových v západní polovině domu je vynikajícím, v Plzni jediným příkladem loosovského prostorového uspořádání – tzv. raumplanu. Byt má pět výškových úrovní, v rozsahu suterénu až prvního patra domu. Centrální část představuje obytná hala o výšce dvou podlaží. Byt je také v Plzni jedinou dochovanou realizací Loosova žáka a kolegy Heinricha Kulky, podle jehož projektu byl vybudován.

Po druhé světové válce byl byt manželů Semlerových stavebně rozdělen na několik

bytových jednotek a nebytové prostory. Každý z uživatelů prováděl různé zásahy do původního řešení bez projednání s orgány státní památkové péče, čímž došlo k jeho poškození, nebo v případě některých partií k úplné ztrátě. Cílem obnovy bytu bylo jeho opětovné uvedení do stavu, v jakém ho rodina Semlerových naposledy obývala. Obnova interiéru byla realizována v režimu restaurování. Nezbytným předpokladem byla důkladná oprava domu, který je rovněž kulturní památkou. Obnova proběhla ve spolupráci s rodinou Semlerových, žijící od roku 1940 v Austrálii.

Významnou památku moderní architektury se podařilo zachránit a zpřístupnit jako součást nově vzniklého Centra pro výzkum moderní architektury Západočeské galerie v Plzni. Instituce tu získala důstojné zázemí pro svou architektonickou sbírku.

Fortifikační systém pevnosti Josefov

VLASTNÍK, INVESTOR: město Jaroměř

Udržitelná péče o rozsáhlý hradební systém josefovské pevnosti, který neslouží původnímu účelu od zrušení pevnosti v roce 1888, je finančně velmi náročná a celkově nad rámec možností města Jaroměře. Opravy se proto dlouho omezovaly pouze na nejhroženější a menší úseky hradeb. Projekt Oživení pevnosti Josefov přinesl komplexní obnovu větší ucelené části opevnění a umožnil tuto část pevnosti využívat pro kulturní účely.

Některé části zdiva se před zahájením stavebních prací nacházely v tak špatném stavu, že je bylo nutné rekonstruovat. V případě masivního obvodového cihelného zdiva bastionů byly opraveny degradované lícové plochy, přezděny nebo dozděny jejich korunní části a doplněny pískovcové římsy. Obnovena byla i tradiční jílová izolace zdiva.

Pro dozdění byly použity cihly původní a cihly nové, vyrobené v Lotyšsku tak, aby se svými

vlastnostmi i vzhledem co nejvíce podobaly původním barokním pevnostním cihlám, tzv. šancovkám.

Obnova dále zahrnovala restaurování kamenných portálů oken, dveří a vrat a doplnění replik historických kovaných mříží, oken, svačkových dveří, rámových vrat a dalších prvků. Pozoruhodná byla rekonstrukce masivních opevněných dveří v prostoru odpalovacích a minových chodeb, jejichž podoba se rekonstruovala na základě sapérských příruček a dochovaných fragmentů původních výplní.

Došlo ke komplexní obnově uceleného úseku opevnění, který nyní poskytuje bezpečný prostor pro kulturní a umělecké aktivity v Josefově, a také k nastartování dalších, drobnějších projektů obnovy tzv. Horní pevnosti. Uplatněné postupy vedly k věrohodné rehabilitaci původního vzhledu fortifikační architektury z doby výstavby.

Výcvikové stáje v Heřmanově Městci

VLASTNÍK, INVESTOR: Národní hřebčín
Kladruby nad Labem

Vizuálně jednotný soubor technických staveb zachovává nepřetržitou kontinuitu chovu a šlechtění jezdeckých a kočárových koní již téměř 150 let a je příkladem úspěšného šlechtického podnikání a kulturně-spoolečenského postavení knížecí rodiny Kinských.

Bývalé lovecké stáje knížat Kinských byly vystavěny roku 1875 v neorománském slohu podle plánu stavitele Jana Jesenského. Ten se inspiroval anglickými hipologickými stavbami a využil na svou dobu nejmodernější technologie. Po roce 1945 přešel celý areál včetně mobiláře do rukou státu. Iniciátorem současné nákladné rekonstrukce byl jeho správce, Národní hřebčín Kladruby nad Labem.

V rámci rekonstrukce stájí byly interiéry i exteriéry očištěny od pozdějších úprav a stavebně i ideově navráceny do roku 1875. Novodobými doplňky jsou kruhová jízďárna, kolotoč a sklad sena. Režná cihelná fasáda byla restau-

rátorsky obnovena ve čtyřech variantách, které respektovaly degradaci jednotlivých prvků stavebního materiálu. Stěžejní byla složitá rehabilitace prosklené střechy hlavní budovy stájí a znovuobnovení enfilády a střešních oken stájí letních.

Situace areálu je v řadě ohledů velmi specifická – jedná se o nemovitou kulturní památku (2007), sloužící pro chov a výcvik starokladrubských koní, tedy movitých kulturních památek (1995), a místo s dlouhou hipologickou tradicí, kterou je žádoucí udržet. Současně ale musí odpovídat stávajícím veterinárním, hygienickým a bezpečnostním standardům.

Díky obnově se areál zachovává v původní podobě. Důležitou koncepční změnou je částečné otevření stájí veřejnosti. Nově přístupné budou klasická i gala sedlovna a část stájí s ukázkami tradičního výcviku mladých koní.

RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY

Nástěnné malby kostela ve Strýčicích

Nominace: Spolek na obnovu kostela ve Strýčicích (Förderverein Pfarrkirche Stritschitz/Strýčice e. V.), zastoupený Petrem Reitingerm, a restaurátor ak. mal. Jiří Čech
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Interiér kostela Narození Panny Marie v Domažlicích

Nominace: restaurátoři MgA. Jiří Suchan a MgA. David Hrabálek
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Scagliola hlavního oltáře v kostele sv. Tomáše v Brně

Nominace: restaurátor Jan Tomíček
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Kostel sv. Kříže v Javorníku s restaurováním fresek

Nominace: Diecéze ostravsko-opavská, zastoupená Ing. Václavem Kotáskem, a restaurátorky ak. mal. Romana Balcarová., ak. mal. Markéta Pavlíková a ak. mal. Lenka Helfertová
Za Olomoucký kraj nominuje ÚOP v Olomouci

Renesanční kazetový strop přenesený na hrad Švihov

Nominace: restaurátoři ak. mal. Josef Čoban a MgA. Hana Čobanová
Nominuje generální ředitelství NPÚ v Praze

Nástěnné malby kostela ve Strýčicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Cisterciácké opatství Vyšší Brod

Raně gotický kostel sv. Petra a Pavla skrývá cenné nástěnné malby z první poloviny 14. století. Ty byly během příprav na rekonstrukci kostela identifikovány a následně odkryty, což umožnilo upřesnit vývoj stavby, poznat starší podobu kněžiště a doložit dobovou liturgickou praxi.

Původně raně gotický kostel získal současnou podobu na konci 14. století. Tehdy došlo ke zvýšení kněžiště a přístavbě jižní kaple. Během příprav rekonstrukce v letech 2021–2022 se podařilo na klenebních čelech kněžiště sondážně prokázat malířskou výzdobu a následně byly odhaleny cenné malby a pozůstatky dvou románsko-gotických okének se zlomkem původního dřevěného okenního rámu.

V presbytáři se podařilo zachytit celkově tři vrstvy nástěnných maleb, které významným způsobem rozšířily znalosti o umění lucemburské doby na jihu Čech. Jejich odkrytí také

dovolilo poznat starší podobu kněžiště, kdy interiér osvětlovala tři půlkruhově klenutá okna. Nálezy nejen upřesnily stavební vývoj kostela, ale také doložily dobovou liturgickou praxi, kdy na oltární menze nebyl používán nástavec a jeho ikonografický obsah nahrazovala vyobrazení odhalená na stěnách.

Celkově lze konstatovat, že se dle rozsahu a stavu dochování jedná o jeden z nejvýznamnějších objevů středověkých nástěnných maleb na území České republiky v posledním desetiletí. O organizaci a financování obnovy se významně zasloužil Spolek na obnovu kostela ve Strýčicích. Bez jeho iniciativy, osobního zájmu členů a zprostředkovávání komunikace zainteresovaných osob a institucí by tolik realizovaných prací nebylo možných.

Interiér kostela Narození Panny Marie v Domažlicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
Domažlice

Původně gotický kostel Narození Panny Marie na domažlickém náměstí Míru obsahuje cennou malířskou výzdobu od F. X. Luxe z období barokní přestavby. V letech 2017–2022 byly tyto nástěnné malby restaurovány.

Domažlický farní kostel Narození Panny Marie před polovinou 18. století vyhořel a v letech 1751–1756 byl přestavěn v barokním stylu podle plánů stavitele Jiřího Záhořika. Do tohoto období spadá vznik figurálních nástěnných maleb s mariánskou tematikou, které provedl malíř František Julius Lux (asi 1702–1764). Z jeho ruky pochází i iluzivní malba hlavního oltáře a výzdoba stěn v kapli sv. Barbory. Interiér kostela zdobí i tři nástěnné obrazy Uvedení Marie do chrámu, Zasnoubení Panny Marie a Navštívení Panny Marie. Lux byl výraznou uměleckou osobností západních Čech, malby v domažlickém kostele patří k jeho vrcholné tvorbě na sklonku života.

Od roku 2017 byly postupně restaurovány výzdoba na třech hlavních klenebních polích a nástěnné malby v lodi. Nástěnné i nástropní malby byly vytvořeny technikou freskové podmalby s malbou vápenným seccem a v průběhu 20. století byly kompletně přemalovány. Po provedení rozšířených průzkumů bylo zjištěno, že pod těmito druhotnými zásahy se nachází dobře dochovaná originální Luxova malba a že tyto hrubé přemalby nerespektovaly autorský rukopis ani barevnost originálu. Mohlo být tedy přistoupeno k jejich snímání a dílo tak nyní může vyznít ve své autentické podobě.

Restaurátoři jsou nominováni za výborné provedení restaurování a odpovědný přístup zahrnující také studium dalších Luxových realizací. Díky nim je nyní možné obdivovat v kostele autentickou Luxovu práci.

Scagliola hlavního oltáře v kostele sv. Tomáše v Brně

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
u kostela sv. Tomáše v Brně

Obětní stůl hlavního oltáře kostela sv. Tomáše je ukázkou mimořádné práce mramorářského uměleckého řemesla. Jeho restaurováním byla zahájena rozsáhlá obnova liturgického mobiliáře jednoho z nejvýznamnějších sakrálních prostorů města.

Konstrukce tabernáku hlavního oltáře v kostele sv. Tomáše je zhotovena ze dřeva, avšak jeho soklová část a obětní stůl jsou provedeny v řemeslně náročné štukatérské technice umělého mramoru – scaglioly. Dominantním prvkem čelní plochy menzy je ve scagliole provedené vyobrazení prázdného Božího hrobu s krajinou.

Před započítím restaurátorských prací se jednalo o artefakt poškozený jak nevhodnými druhotnými zásahy a opravami, tak i degradací materiálu v důsledku působení kondenzační vlhkosti. Dožilé části a nevhodné druhotné opravy byly lokálně nahrazeny. Naopak po-

nechány byly druhotné zásahy, jež by nebylo možné odstranit bez hrubého narušení původního materiálu.

Restaurátorský zásah obsahoval následující kroky: odstranění druhotných mramorů v částech mimo intarzovanou partii, lokální očištění a sejmutí reziduí damarového laku, vytvoření barevných a kresebných vzorků nového mramoru, fixace stávajícího mramoru a zajištění prasklin způsobených pohybem objektu. Jan Tomiček, který se již více než 20 let podílí na restaurování umělého mramoru, mimořádně kvalitním restaurátorským zásahem plně rehabilitoval uměleckou a uměleckořemeslnou povrchovou úpravu obětní menzy. Výsledkem restaurování je nejen záchrana scaglioly a zajištění jejího dobrého technického stavu, ale zejména obnova charakteristického vzhledu ve vysokém lesku včetně ojedinělé barevné kresby a plná rehabilitace tvaru.

Kostel sv. Kříže v Javorníku s restaurováním fresek

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
Javorník

V roce 2022 byla zakončena dvě desetiletí trvající obnova středověkého kostela nadregionálního významu. Vyvrcholením akce bylo zrestaurování objevených středověkých fresek v presbyteriu i lodi.

Kostel je raně gotickou stavbou s dvěma ústupkovými portály, pravouhlým kněžištěm, s malovanou výzdobou stěn, se střechami renesanční a raně barokní konstrukce. V rámci obnovy byly restaurovány vstupy do kostela i dřevomorkou zasažené krovy a dřevěný strop. Velká pozornost byla věnována obnově fasády.

Proces vyvrcholil restaurováním středověkých nástěnných maleb. Vlhkost byla v kostele snížena natolik, že mohlo být zahájeno odkrývání fresek objevených v sondách na stěnách v interiéru. Středověká výzdoba kostela vznikla ve dvou časově nepřiléhajících etapách. Raně gotickou fází s obrazy biblických příbě-

hů na stěnách kostela završila výzdoba klenby presbyteria a vítězného oblouku se čtyřmi erby vratislavských biskupů, aby mj. oslavila, jak se zdá, vítězství biskupů ve sporu s vratislavským knížetem Jindřichem IV. Prohem o kolonizaci pohraničního hvozdu.

Výzdoba kostela je unikátním uceleným uměleckým dílem, které kostel obohacuje a přidává mu na památkové a vypovídací hodnotě. Malby budou podrobeny odbornému hodnocení, které může pomoci upřesnit dobu výstavby kostela. Předpokládá se, že se tak stalo kolem poloviny 13. století.

Hřbitovní kostel v Javorníku je všeobecně řazen do souboru raně středověkých kostelů v okolí Nisy. Spekulovalo se, že kostel mohl vzniknout dostavbou románského kostela s apsidou. Obnova nyní odhalila stavbu vystavenou kompletně v krátkém časovém úseku.

Renesanční kazetový strop přenesený na hrad Švihov

VLASTNÍK, INVESTOR: Národní památkový ústav

Na památkové hodnotě hradu Švihov se od roku 1952 výrazně podílí unikátní renesanční kazetový strop zdobený soustruženými ověsy a malovanými výjevy ze starověkých dějin Říma. V roce 2022 byla úspěšně dokončena jeho kompletní rekonstrukce.

Renesanční malovaný kazetový strop z let 1578–1581 byl vytvořen na objednávku Jindřicha z Valdštejna pro jeho sídlo ve středochécké Dobrovici. V 19. století byl snesen, provizorně uskladněn a v roce 1952 znovuinstalován na hradě Švihov, jehož tanečnímu sálu chybělo zastropení. O rok později strop restaurovala M. Zbíralová, bohužel se však na výsledku negativně podepsal nedostatek času. Druhé komplexní restaurování stropu bylo ukončeno v roce 2022.

Tento zásah vedený J. Čobanem, s ohledem na financování nuceně rozdělený do dvou etap, akceptoval koncepci restaurování z 50.

let, bylo však třeba přistoupit k jeho revizi a aktualizaci. Práce spočívaly v detailním zajištění uvolněné polychromie, odstranění konvertovaných malířských zásahů, potlačení zateklin, lokální napodobivé retuši a točným sjednocením stropu. Restaurování bylo vedeno snahou o maximální uplatnění renesančního originálu, k čemuž přispěly nově získané poznatky z archivní a bibliografické rešerše i ikonografické analýzy provedené H. Čobanovou.

I přes zdoluhavý (1993–2022) a komplikovaný proces se provádějícím restaurátorem v čele s J. Čobanem podařilo udržet jednotnou koncepci obnovy i nadstandardní kvalitu prací.

PAMÁTKOVÁ KONVERZE

Bývalá městská jatka v Ostravě

Nominace: město Ostrava, zastoupené primátorem Mgr. Janem Dohnalem, architektonická kancelář KWK PROMES, zastoupená architektem Robertem Koniecznym, a PLATO – městská galerie, zastoupená ředitelem Mgr. Markem Pokorným, Za Moravskoslezský kraj nominuje UOP v Ostravě

Bývalá městská jatka v Ostravě

VLASTNÍK, INVESTOR: město Ostrava

Historický areál městských jatek z 80. let 19. století představuje v centru Moravské Ostravy ojediněle dochovaný industriální celek. Jatka byla v provozu až do roku 1965, pak začala postupně chátrat. Roku 2016 se město Ostrava podařilo areál jatek zpět vykoupit a vyhlásilo mezinárodní architektonickou soutěž na jejich konverzi.

Areál byl na konci století nejmodernějším provozem na Moravě a ve Slezsku. Dodnes dochované budovy pocházejí z doby přestavby v letech 1902–1903. Setrvaly díky prohlášení za kulturní památku v roce 1987. Na začátku 90. let prodalo město objekt včetně přilehlých pozemků společnosti Bauhaus pod podmínkou, že jej obnoví. To se ale nestalo a budovy dlouho figurovaly na seznamu nejohroženějších památek. Nakonec město areál vykoupilo se záměrem vyhlásit architektonickou soutěž na jejich konverzi s využitím pro městskou galerii PLATO.

Autorem finálního architektonického návrhu se stalo polské studio KWK PROMES Roberta Konieczného. Jeho realizace vyzdvihla unikátní charakter objektu se zjevnou historií proměn. Režné zdivo bylo citlivě obnoveno, v nezbytném rozsahu doplněno cihlou. Významnou součástí nové galerie tvoří velké otočné stěny ze soudobého materiálu vzhledově odpovídající betonu. V maximální možné míře byly zachovány autentické prvky, jako jsou litinové sloupy, kotvy ve zdivu, torza technického vybavení nebo venkovní kamenné dlažby.

Odkoupení industriálních objektů, záchrana a nalezení jejich nového využití je výjimečným počinem města. Konverze v tomto měřítku a pro potřeby galerie je pak ojedinělá i ve středoevropském kontextu a posiluje prestiž Ostravy jako důležitého bodu na mapě kulturních center Evropy.

OBJEV, NÁLEZ ROKU

Vybavení královské mincovny ze 13. století v Jihlavě

Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená
vedoucím archeologického výzkumu
Mgr. Šimonem Kochanem
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

Nejstarší sakrální stavba přemyslovského Znojemska

Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená
Mgr. Václavem Kolaříkem, vedoucím
archeologického výzkumu, a Rytířský řád
křížovníků s červenou hvězdou, zastoupený
P. PharmDr. Mgr. Josefem Šedivým, OČr
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Pozůstatky středověké dymné jizby v Novém Jičíně

Nominace: Ing. Martina Sajdlová, majitelka
domu, město Nový Jičín, zastoupené starostou
Mgr. Stanislavem Kopeckým, a Muzeum
Novojičínska, zastoupené ředitelem
Mgr. Alešem Knápkem
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Vybavení královské mincovny ze 13. století v Jihlavě

VLASTNÍK, INVESTOR: město Jihlava

Při záchranném archeologickém výzkumu rekonstruovaného domu na Masarykově náměstí 21 v Jihlavě bylo v březnu roku 2022 objeveno vybavení královské mincovny z konce 13. století. Jedná se o první nález takového souboru v Evropě.

V památkově chráněném domě, který patří městu, prováděla archeologický výzkum jihlavská pobočka ústavu Archaia Brno pod vedením Mgr. Šimona Kochana. Vybavení mincovny se našlo v zahloubené středověké odpadní jímce. Soubor tvoří razidlo opatřené trnem, olověná kovadlina s otvorem pro zasazení trnu razidla i forma na odlévání stříbrných prutů (tzv. cánů). Rentgenovou tomografií v ÚTAM AV ČR byla podrobně zkoumána hlava razidla. Jsou zde dva lvi s přílbami a dvě písmena. Podle numismatické typologie se jedná o razidlo mincí (brakteátů) náležící králi Přemyslu Otakarovi II. datované do 70. let 13. století.

V souboru jsou zastoupeny také dvojdílné keramické formy na odlévání razidel a podle reliéfního vyobrazení mytologického zvířete s mečem byly identifikovány jako razidla brakteátů krále Václava II. V jižním profilu zkoumané plochy byla zachycena část středověké zahloubené pece, která mohla sloužit ke zpracování kovu v provozu mincovny.

Jedná se o unikátní kolekci forem na odlévání razidel a cánů, jež se v jiných souborech nevykytují. Podává svědectví o technické úrovni zpracování stříbra ve středověkém českém státě na sklonku přemyslovského období.

Dalším přínosem nálezů je jednoznačné určení, jaké typy brakteátů byly v jihlavské královské mincovně raženy.

Díky vstřícnosti investora bylo umožněno prozkoumat objekt středověké jímky nad rámcem stavby a tím bylo možné získat tak rozsáhlý soubor vybavení mincovny.

Nejstarší sakrální stavba přemyslovského Znojemska

VLASTNÍK, INVESTOR: Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou

V okolí barokního kostela sv. Hippolyta ve Znojmě-Hradišti byla již v minulosti odkryta část rozsáhlejšího pohřebiště z 11. až 12. století, u něhož se předpokládala sakrální stavba. Nyní byly v interiéru objeveny pozůstatky dvou po sobě následujících raně středověkých sakrálních staveb.

Při zjišťovacím archeologickém výzkumu v letech 2021–2022 bylo poprvé možné zkoumat i archeologickou situaci uvnitř chrámu. Výzkum byl zahájen za pomoci georadaru. Následné sondy odhalily skutečnosti zcela zásadní k poznání vývoje chrámu.

Nejstarší dosud doloženou sakrální stavbou stojící v místech současného kostela sv. Hippolyta je rotunda (označovaná jako kostel I) s apsidou. Vznik této stavby neobvykle velkých rozměrů, s vnitřním průměrem 13,5 m, je možné datovat do 11. století a teoreticky lze její výstavbu spojit s českým knížetem Břetislavem I.

Následná stavba – označovaná jako kostel II – čtvercová centrála s malou apsidou, mohla vzniknout kolem poloviny 12. století. Vrcholně středověký vývoj chrámu sv. Hippolyta byl završen stavbou kostela III – jednodílné stavby čtvercového půdorysu s obdélným presbytářem a bočními kaplemi, který byl stavěn řádem Křižovníků s červenou hvězdou v 70. letech 13. století. Všechny tři kostely vykazují stavební návaznost – částečné využití starších základů, druhotně i stavebního materiálu, a ustálené pozice oltáře.

Archeologickým výzkumem se podařilo doložit tisíciletou kontinuitu sakrální stavby na hradišti. Kostely I a II velmi pravděpodobně souvisely s knížecím prostředím. Na základě úctyhodných rozměrů a kvality provedení je můžeme označit za hlavní kostely raně středověkého Znojemska.

Pozůstatky středověké dymné jizby v Novém Jičíně

VLASTNÍK, INVESTOR: Ing. Martina Sajdlová

Na pohled nenápadný dům neupozorňoval na výpovědní potenciál, bezpečně skrytý pod vrstvami omítek a konstrukcemi podlah. Teprve po jejich odstranění se podařilo prokázat jeho spletitý stavební vývoj sahající do středověku.

Pod podlahou původně renesanční nádvorní světnice byly odkryty kamenné základy starší stavby. V ploše vymezené těmito základy se nacházely relikty zuhelnatělé dřevěné podlahy a v koutě pozůstatky zděné pece s kamennou podestou pro otevřený oheň a na ní celé keramické kuchyňské nádoby včetně pokliček a dřevěné vařečky. Kromě zjevných dokladů kuchyňského provozu se na podlaze nalézaly také další artefakty.

Jednalo se o překvapivě dobře dochované archeologizované pozůstatky starší roubené stavby, pravděpodobně místnosti středověkého domu s hliněnou omázkou stěn a prken-

nou podlahou. Lze předpokládat, že místnost s pecí byla obytná a až do zániku požárem fungovala jako dymná jizba. Dům zanikl pravděpodobně v roce 1427 při dobytí města husity.

Fragmentární doklady původních středověkých domů v místech stávající zástavby historických městských jader představují poměrně vzácný jev. Podoba středověkých domů bývá vlivem několikasetletého stavebního vývoje městských obydlí zpravidla zcela setřena.

Jizba byla definována dymným způsobem vytápění, tedy pecí s varnou podestou pro otevřený oheň. Takovéto kombinované topeniště nesloužilo jen k vyhřívání obytného prostoru, ale současně i k pečení, vaření a svícení. Popisovaný způsob vytápění postupně nahrazovala kachlová kamna, přičemž otopná zařízení se dále inovovala. Z tohoto důvodu představují doklady dymného provozu v městském prostředí ojedinělý nález.

PREZENTACE A POPULARIZACE

Nové expozice v obnovené budově Armádního muzea Žižkov

Nominace: Vojenský historický ústav Praha, zastoupený brigádním generálem Mgr. Alešem Knížkem, ředitelem VHÚ Praha, a plk. Mgr. Michalem Burianem, Ph.D., ředitelem odboru muzeí VHÚ Praha
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Publikace Posvátné umění v nesvaté době | České sakrální umění 1948–1989

Nominace: Muzeum umění Olomouc, s. p. o., zastoupené ředitelem Mgr. Ondřejem Zatloukalem, a autoři a editoři knihy Mgr. Ivo Binder a Mgr. Šárka Belšíková
Za Olomoucký kraj nominuje ÚOP v Olomouci

Expozice Jane McAdam Freud v rodném domě Sigmunda Freuda v Příboře

Nominace: Příbor, zastoupené starostou Ing. arch. Janem Malíkem, a Peter Henson, manžel Jane McAdam Freud
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Katalog a výstava

Moravská zemská obrazárna (1817–1961)

Nominace: Moravská galerie v Brně, zastoupená Mgr. Janem Presselem, ředitelem, a Mgr. Petrem Tomáškem, Ph.D., kurátorem výstavy a editorem katalogu
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Nové expozice v obnovené budově Armádního muzea Žižkov

VLASTNÍK, INVESTOR: Ministerstvo obrany
České republiky

V roce 2022 bylo po více než čtyřleté rekonstrukci znovu otevřeno Armádní muzeum na Žižkově. Cílem náročné a rozsáhlé stavební akce byla celková obnova historického objektu a zároveň rozšíření výstavních prostor pro moderně koncipované expozice.

Soubor staveb tehdejšího Památníku osvobození vznikl v letech 1927–1929 podle návrhu Jana Zázvorky a Jana Gillara. Muzejní budovy byly rekonstruovány důkladně a s ohledem k jejich historickým a architektonickým hodnotám. Během rekonstrukce byly vytvořeny nové podzemní prostory a nový hlavní vchod s návštěvnickým zázemím. Zastřešením dvorany vznikl prostor pro pořádání slavnostních akcí. Záměrem tvůrců expozic bylo coby jejich středobod postavit do popředí unikátní předměty a otevřít poutavé příběhy, které mohou vyprávět. Jedenáct výstavních sálů s plochou přes 5 000 m² je nyní rozčleněno do sedmi

nových celků, chronologicky uspořádaných od osídlení našeho území Slovy až po působení české armády v Afghánistánu. Je zde vystaveno přes 7 000 předmětů. Presentace sbírek reaguje na náročná očekávání dnešních návštěvníků a přináší jim jak poznání, tak hluboký osobní prožitek.

V expozicích mohly být konečně důstojně vystaveny vzácné sbírkové předměty, např. Kubišova bomba, stejnokroj Františka Ferdinanda d'Este, Český šlechtický kříž, prapor pařížského Sokola a prapor České družiny, památky na raněné a padlé vojáky z novodobých vojenských misí.

Moderní expozice Armádního muzea byly vytvořeny bez nutnosti nástavby a přístavby historické budovy. Presentují národní vojenskou historii s evropským přesahem a vrací Armádnímu muzeu jeho místo mezi významnými vojenskými muzei v Evropě i ve světě.

Publikace Posvátné umění v nesvaté době | Česká sakrační umění 1948–1989

Kniha vydaná jako katalog ke stejnojmenné výstavě Muzea umění Olomouc (27. 10. 2022 – 9. 4. 2023) představuje zásadní soubornou sondu do českých, moravských a slezských církevních staveb. Věnuje se sakrální architektuře a umění ve specifických interiérech v období komunistické totality na našem území.

První část knihy zahrnuje tři teoretické stati. Historik umění Ivo Binder seznamuje čtenáře se situací výtvarného umění v sakrálních prostorech v daném období. Teolog a historik Michal Sklenář navazuje pojednáním o situaci římskokatolické církve v druhé polovině 20. století. Třetí stať historika umění Tomáše Mazáče je zaměřena na výtvarné umění v Československé církvi evangelické. Podstatnou a nejrozsáhlejší částí publikace je však řada medailonů, které s bohatým obrazovým doprovodem představují nejvýznamnější lokali-

ty, v nichž díla vznikla, autory uměleckých děl a vybrané osobnosti, které se o jejich vznik zasloužily.

Nominovaná publikace je výsledkem dlouhodobé odborné badatelské práce jejích autorů. V přehledné formě zpřístupňuje základní informace o duchovním umění v našich zemích v letech 1948–1989 a představuje první syntetickou práci na toto téma, s významným dopadem i do oblasti památkové péče. Řada realizací se totiž nachází v objektech kulturních památek, přičemž dodnes se jedná o často opomíjená a neprávem podhodnocovaná díla.

Publikace může být jednou ze základních příruček k určení hodnoty moderních výtvarných děl, která jsou součástí sakrálních interiérů. Rovněž přináší náměty na rozšíření památkové ochrany či návrhy konkrétních děl a staveb k prohlášení za kulturní památky.

Expozice Jane McAdam Freud v rodném domě Sigmunda Freuda v Příboře

VLASTNÍK: město Příbor, INVESTOR: město Příbor,
Jane McAdam Freud a Peter Henson

Jane McAdam Freud (1958–2022) byla pravnučka Sigmunda Freuda a oceňovaná multidisciplinární umělkyně, jejíž díla se nacházejí ve významných soukromých a veřejných sbírkách po celém světě. Zasluhou města Příbora vznikla její umělecká expozice Muzeum myšlení i v Muzeu Sigmunda Freuda.

V roce 2004 odkoupilo město Příbor rodný dům Sigmunda Freuda se záměrem uvést ho do historické podoby z druhé poloviny 19. století a vybudovat v něm muzeum tohoto světoznámého psychologa, neurologa, zakladatele psychoanalýzy a spoluzakladatele moderní psychiatrie. V květnu 2006, u příležitosti 150. výročí Freudova narození, bylo muzeum slavnostně otevřeno za účasti příbuzných žijících v zahraničí. Mezi pozvanými byla i pravnučka Sigmunda Freuda, umělkyně Jane McAdam Freud s manželem Peterem.

Město Příbor manžele okouzlo a Jane McAdam Freud posléze v rodném domě svého předka vytvořila výtvarnou interaktivní expozici nazvanou Muzeum myšlení.

Návštěvníci muzea se ocitají v tajemném labyrintu skrytých psychoanalytických symbolů. Poselstvím autorky je myšlenka, že vše nelze vyjádřit a popsat jednoznačně. Právě skryté významy symbolů motivují návštěvníky k jejich rozkrývání. Touto expozicí nabývá rodný dům Sigmunda Freuda další kulturní status. Vedle muzea a památníku se stává také výtvarnou galerií a labyrintem Freudových psychoanalytických teorií.

Jedná se o zcela ojedinělý počín mezinárodně uznávané umělkyně, jež v rodišti slavného předka zanechala rovněž vlastní výrazný odkaz navazující na dílo Sigmunda Freuda. Propaguje jej zcela novým, kreativním způsobem a snaží se jej přiblížit veřejnosti.

Katalog a výstava Moravská zemská obrazárna (1817–1961)

VLASTNÍK, INVESTOR: Moravská galerie v Brně

Výstava a stejnojmenný katalog představují historii zemské umělecké sbírky. Jsou hlavním výsledkem projektu Moravská zemská obrazárna – tradice, reprezentace, identifikace, který Moravská galerie v Brně uskutečnila v letech 2020–2022.

Takzvaná Moravská zemská obrazárna byla budována kontinuálně od roku 1817 a v roce 1961 se stala jedním ze základů dnešní Moravské galerie v Brně. Plnila úlohu ústřední umělecké sbírky země Moravské a těšila se podpoře zemských úřadů a politiků. Za shromážděná díla vděčíme především snahám několika výjimečných osobností, jimiž byli historici umění a kurátoři Jaroslav Helfert a Albert Kutal, sběratelé Arnold Skutezky nebo Otakar Vaňura ad.

Vybraná a z velké části nově zrestaurovaná díla od středověku po modernu byla na výstavě představena nejen jako ilustrace jednotlivých

období dějin brněnské obrazárny, ale také jako samostatné artefakty spojené s aktuálními objevy nebo konkrétními lidskými příběhy. Veřejnosti se podařilo ukázat nejen prvotřídní díla, ale také umělecké předměty, které dosud zájmu uměleckých historiků unikaly anebo po dlouhá desetiletí nebyly z různých důvodů vystaveny. Právě tato opomíjená část fondu ukazuje kulturní i politické okolnosti akviziční činnosti a představuje objektivní pohled na charakter sbírek této instituce.

Katalog se nespokojil s obecně přijímanými informacemi, ale pokusil se opravit tradované omyly v určeních a čtenáře seznámit s novými zjištěními. Velký důraz byl kladen na provenienční výzkum, který přinesl nečekané informace v případě nacistických a poválečných akvizic. Díky projektu byl také badatelsky zpřístupněn rozsáhlý archiv obrazárny Moravského zemského muzea.

ZÁCHRANA PAMÁTKY

Páteroster v Petschkově paláci v Praze

Nominace: Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, zastoupené Ing. Janem Benátským, ředitelem Odboru hospodářské správy, a firma EURO VÝTAHY, s. r. o., zastoupená ředitelem Jakubem Vymyslickým
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Areál vodního mlýna čp. 19 ve Vepřku

Nominace: Ing. Pavlína Linzerová a Ing. Pavel Linzer, MBA, majitelé objektu
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech v Praze

Kruhová cihlářská pec v Kasejovicích

Nominace: Marie Černá, majitelka objektu
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Synagoga a dům čp. 200 v Žatci

s restaurováním fresek
Nominace: Ing. Daniel Černý, majitel objektu
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

Renesanční věž zámku v Moravském Krumlově

Nominace: město Moravský Krumlov, zastoupené starostou Mgr. Tomášem Třetinou
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Páternoster v Petschkově paláci v Praze

VLASTNÍK, INVESTOR: Ministerstvo průmyslu
a obchodu České republiky

Novoklasicistní budovu s novobarokními prvky, zvanou Petschkův palác, z let 1923–1927 navrhl Max Spielmann pro bankéře Julia Petschka jako sídlo Bankovního domu Petschek a spol. Ačkoli je dnes připomínána především v souvislosti s obdobím protektorátu, kdy se stala sídlem gestapa, představuje také pozoruhodné architektonické, uměleckořemeslné i technologické dílo.

Bankovní dům disponoval vrcholy tehdejšího technologického pokroku: byl plně klimatizován, komunikaci obstarávala potrubní pošta, měl vlastní telefonní ústřednu a dva dosud funkční páternostery výtahového oběhového systému orig. STIGLER Milano. Oba páternostery byly vyrobeny a osazeny roku 1924. Větší z nich obsluhuje sedm pater, k čemuž používá 16 kabinek, a jeho systém je unikátní díky neobvyklému umístění strojovny v suterénu budovy.

Původním záměrem investora byla rekonstrukce šestnáctikabinového páternosteru s pomocí obvyklé náhrady strojního zařízení moderní technologií. Poté, co byl ve spolupráci s firmou Euro Výtahy vyhodnocen technický stav a doložen ojedinělý výskyt této technologické konstrukce v ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu se rozhodlo restaurovat a vrátit do provozu původní konstrukční systém s důrazem na materiálové zachování výtahového stroje a jeho detailů v podobě, jak byl provozován ve 30. a 40. letech 20. století.

Výjimečná rekonstrukce/reparse oběžného výtahu znamená záchranu původního konstrukčního řešení a technických a strojových prvků výtahového systému firmy STIGLER Milano. Další exemplář tohoto typu se již v ČR nevyskytuje. K podobné detailní rekonstrukci původního strojního zařízení historických budov se dnes přistupuje zcela ojediněle.

Areál vodního mlýna čp. 19 ve Vepřku

VLASTNÍK, INVESTOR: Ing. Pavlína Linzerová
a Ing. Pavel Linzer, MBA

Vodní mlýn zmiňovaný poprvé v roce 1596 náleží k nejvýznamnějším památkám svého druhu na území středních Čech. Reprezentuje kontinuální stavební vývoj od pozdního středověku do 20. století. Novým majitelům se podařilo zanikající památku zachránit a proměňují ji v živé kulturní centrum.

V roce 2010 koupili noví majitelé opuštěný areál s chátrajícími budovami, využívaný jako černá skládka. Dlouhodobou neúdržbou byly poznamenány všechny objekty. Nejcennější stavby, v jádru pozdně středověký dům a kolmo navazující barokní mlýnice, byly na pokraji zániku. Další objekty byly zborceny, z některých zůstalo jen obvodové zdvo.

Podkladem pro záchranu areálu se stal kvalitně zpracovaný stavebněhistorický průzkum. Opravy probíhaly v několika fázích. V roce 2011 byla zahájena obnova domu včetně dozdění kamenných kleneb a obvodového zdva

do původní hmoty. Následovala oprava pozdně gotických sklepů, rekonstrukce zničeného krovu, obnova fasád. Práce na domě skončily v roce 2015. V letech 2012–2020 probíhala sanace konstrukcí barokní mlýnice, zakončená obnovou turbínového přístavku. Záchranu areálu ukončila oprava tzv. „nové mlýnice“ v roce 2022.

Čerpání prostředků z dotačních titulů nemohlo ani zdaleka pokrýt náklady. Finanční zátěž zůstala přibližně ze dvou třetin na bedrech investorů, manželů Linzerových. Majitelé mlýna si současně uvědomují, že nestačí jen stavby zachránit, ale je nutné pro ně najít využití. Hostí zde místní neziskové organizace, umožňují konání kulturních akcí, připravují obecní muzeum a hernu pro děti. Prezentace obnoveného mlýna je příkladem a inspirací k následování.

Kruhová cihlářská pec v Kasejovicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Marie Černá

Bývalá Kratochvilova pec v Kasejovicích je jednou z mála tohoto typu na našem území. Přestože ve své době byla kruhová pec nejrozšířenějším zařízením cihlářské výroby u nás, do dnešního dne se jich dochovala nevelký počet. Vzácné je i dochování pece ve stavu po ukončení výroby.

Kasejovická pec vznikla v roce 1925 podle plánů stavitele Jana Komance z Blatné. Cihelna je však staršího založení, patrně již z poslední čtvrtiny 19. století, kdy zde stávala žárová komorová pec a další nezbytné doprovodné stavby. Ve 20. letech 20. století cihelnu od potomků původního vlastníka odkoupil podnikatel Jan Kratochvíl, modernizoval ji a vystavěl zcela novou kruhovou pec. Ta sloužila výrobě cihel do 40. let 20. století. V roce 2019 byla prohlášena za kulturní památku a započaly přípravné práce pro její obnovu.

Specialistou Martinem Vonkou byl zaměřen komín a vypracována technická zpráva. Obnovu komínu provedly plzeňské komínářské firmy. Původní krov pece byl zhotoven z druhotně použitých trámů, které byly již na hranici dožití. Bylo proto nutno přistoupit k zhotovení nové krovové konstrukce, v níž se uplatnily použitelné původní prvky.

Obnova kruhové cihlářské pece umožnila zachování kulturně-historických hodnot významné industriální památky. Komplexně dochovaná kruhová pec, tzn. včetně komína, střechy, vypalovacího kanálu a technologických prvků, je dnes již vzácná nejen v Plzeňském kraji, ale i v rámci celé České republiky.

Při záchraně památky se potkali potomci vlastníka s potomky stavitele, kterým nebyl lhostejný osud objektu a přáli si zachránit a uchovat tento historický odkaz pro další generace.

Synagoga a dům čp. 200 v Žatci

VLASTNÍK, INVESTOR: Ing. Daniel Černý

Žatecká synagoga je druhou největší synagogou v Čechách, ale od roku 1938 neslouží svému účelu. Ve vybydleném stavu ji společně se sousedním objektem rabinátu koupil Ing. Daniel Černý a zahájil náročný proces záchrany obou budov.

Novorománská sakrální stavba s charakteristickou dvojicí věží a apsidou byla postavena v letech 1871–1872 podle plánů architekta Johanna Staňka. Sousední dům čp. 200 byl ve stejné době adaptován na židovskou školu a byt rabína. Celou stavební akci iniciovala místní židovská obec.

Během tzv. Křišťálové noci v roce 1938 byla synagoga vypálena, její vnitřní vybavení se proto nedochovalo. Za druhé světové války byla využívána jako vojenská nemocnice a pomocná škola, po roce 1949 jako sklad a tržnice. Stavební zásahy v této době měly utilitární charakter a dehonestovaly estetické kvality stavby.

Daniel Černý oba objekty koupil v roce 2013 ve velmi špatném technickém stavu, se zcela zničenými a vybydlenými interiéry. Od počátku bylo zřejmé, že vzhledem ke značnému objemu staveb bude problematická nejen jejich fyzická rekonstrukce, ale i hledání jejich smysluplného využití. Nový majitel se rozhodl zde zřídit kulturní centrum, které – mimo jiné – připomene dějiny místní židovské komunity. Během rekonstrukce se podařilo oba objekty stabilizovat a následně i rehabilitovat, a to částečně v restaurátorském režimu (týká se např. sgrafitové výzdoby, kamenických prvků nebo vitrážových oken).

V současné době je zpracovávána výstavní expozice, po jejím dokončení budou oba objekty zpřístupněny veřejnosti. Daniel Černý tak nejen zachránil fyzickou podstatu dvou kulturních památek, ale přispěl k rehabilitaci a oživení další části historického centra města.

Renesanční věž zámku v Moravském Krumlově

VLASTNÍK, INVESTOR: Město Moravský Krumlov

Přestože zámek v Moravském Krumlově patří k nejvýznamnějším renesančním rezidencím na Moravě, byl v roce 2000 jeho stav natolik špatný, že se ocitl na seznamu ohrožených nemovitých kulturních památek. V rámci rozsáhlých oprav realizovaných městem byl zachráněn, a s ním i výrazná dominanta okolí – věž, která původně hrozila zřícením.

Zámek stojí na místě původního hradu, který v 16. století přestavěli páni z Lipé. Svůj rukopis zde zanechal italský stavitel Leonardo Garo de Biso. V roce 1945 zámek jako zádrakem přežil bombardování. Po pádu komunismu noví majitelé nevěnovali objektu dostatečnou péči, až nakonec město zámek vykoupilo.

Záchraně věže předcházely archivní, stavebněhistorické i technologické průzkumy, které umožnily zvolit optimální stavební a restaurátorské postupy. Průzkum zjistil rozsáhlé static-

ké poruchy hranolové věže, v jejichž důsledku hrozilo této nejstarší části zámku zřícení. Několikacentimetrové trhliny ve zdivu i klenbách, rozsáhlé kaverny uvnitř zdiva, četné otvory probourané bez respektu k nosné funkci stěn apod. si vyžádaly statické zajištění. To se neobešlo bez injektážního vyplnění trhlin a dutin a vezdění ocelových zpevňovacích rámových konstrukcí do prostupů ve zdivu.

Kvůli degradaci kamene byla také snesena vrcholová část lucerny věže a výrazně narušené kamenné prvky byly nahrazeny sekanými replikami. Na kopii lucerny pak byla opět instalována plechová korouhev s erbem pánů z Lipé a letopočtem 1569. Přidanou hodnotou oprav se stal objev malířské výzdoby věže. Výsledná podoba zachráněné památky zdůraznila její význam a vrátila ji mezi nejlepší příklady italské renesanční architektury u nás.

PŘÍKLADNÁ SPRÁVA A PREZENTACE PAMÁTKY

PhDr. Jaroslav Zezulčík,
zámek Kunín
Nominuje ÚOP v Ostravě

Justin Jan Berka,
klášter ve Vyšším Brodě
Nominuje ÚPS v Českých Budějovicích

PhDr. Pavel Slavko,
státní hrad a zámek Český Krumlov
Nominuje ÚPS v Českých Budějovicích

Bc. Miloš Jiroušek,
státní hrad Kunětická hora
Nominuje ÚPS na Sychrově

Jaroslav Zezulčík, zámek Kunín

PhDr. Jaroslav Zezulčík (* 1962) se zasloužil o záchranu zámku Kunín. Podpořil obec, aby zchátralý objekt bez mobiliáře v roce 1999 převzala do vlastnictví, a zásadním způsobem ovlivnil koncepci jeho obnovy a následného využití. Od roku 2002 je jeho kastelánem.

Zámek byl vybudován na přelomu 20. a 30. let 18. století podle projektu vídeňského architekta Johanna Lucase von Hildebrandt pro hraběte Harracha. Po roce 1945 byl zestátněn a využíván nevhodným způsobem. V 70. letech byl utilitárně přestavován, ale rekonstrukce nebyla dokončena a objekt chátral. Díky společnému úsilí PhDr. Zezulčíka a obce Kunín se podařilo cenný barokní zámek zrekonstruovat a zpřístupnit veřejnosti.

Jaroslav Zezulčík navázal kontakt s rodinou Bauerů, kteří zámek vlastnili do roku 1945. Poskytl mu fotografie, jež přispěly k autentické

rekonstrukci interiérů, a darovali zámku i četné původní vybavení. V navazování úzkých kontaktů s potomky bývalých vlastníků dále pokračuje a během posledních dvaceti let se mu podařilo získat darem či koupí velké množství původních sbírek a vybavit interiér kunínského zámku autentickým mobiliářem. Využity byly i předměty ze svozových mobiliárních fondů ve správě NPÚ.

PhDr. Zezulčík od počátku intenzivně spolupracoval s NPÚ a tak je tomu i nyní. Zámek Kunín se zapojuje do celostátních akcí, jako např. Hradozámecká noc nebo projekt Po stopách šlechtických rodů. Pan kastelán je nejen erudovaným odborníkem, ale také schopným organizátorem a popularizátorem historie. Pro své osobní nasazení, odbornost a jasné vize, které umí zrealizovat, se stal respektovanou osobností v oblasti péče o kulturní dědictví.

Justin Jan Berka, klášter ve Vyšším Brodě

Převor Justin Jan Berka (* 1958) se vyučil automechanikem, ale ještě za komunistického režimu tajně vstoupil do cisterciáckého řádu. Poprvé coby mnich přijel do vyšebrodského kláštera v roce 1991 a aktivně se zapojil do jeho obnovy.

Vystudoval teologii v Rakousku, na kněze byl vysvěcen v roce 1999. Od roku 2007 je převorem-administrátorem a řídí postupnou obnovu jediného fungujícího mužského cisterciáckého kláštera v České republice. Navrácené klášterní budovy jsou pod jeho vedením postupně obnovovány. Na důkladnou revitalizaci konventní budovy v gotickém jádře kláštera a obnovu klášterních zahrad s oranžerií navázala kompletní obnova klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Významným počinem byla obnova hlavní vstupní tzv. Rožmberské brány s renesančními malbami.

Postupnou revitalizací prochází i prostranství klášterního areálu. Díky úzké spolupráci s NPÚ se převoru Berkovi podařilo udržet autentickou podobu celého objektu.

Kromě zachování hmotné podstaty jednotlivých částí klášterního areálu se převor Berka snaží restaurovat i cenné umělecko-historické předměty z klášterních sbírek a vyšebrodští cisterciáci je v rámci prohlídkových tras zpřístupňují veřejnosti.

Činnost převora Berky zásadně přispívá k záchraně významné národní kulturní památky kláštera Vyšší Brod. Díky svému technickému vzdělání a dlouholetým zkušenostem dohlíží, aby stavební a restaurátorské práce probíhaly citlivě a kvalitně, s důrazem na detail a rekonstrukci zaniklých prvků. Jeho přístup vede k zachování autentické podoby klášterního areálu i přilehlého okolí a zároveň k jeho využívání ve prospěch nejenom komunity, ale i veřejnosti.

Pavel Slavko, státní hrad a zámek Český Krumlov

Kastelán hradu a zámku Český Krumlov Pavel Slavko (* 1956) patří mezi nejvýraznější správce státních památek. V roce 1988 přijal životní výzvu a stal se vedoucím správy státního hradu a zámku Český Krumlov, který se čtyřiceti šesti budovami soustředěnými kolem pěti nádvoří a téměř 12,5 hektary zahrad patří mezi rozsáhlejší památkové areály ve střední Evropě.

Po ukončení studia dějin umění na Masarykově univerzitě v Brně se v roce 1981 stal zaměstnancem dnešního Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích. Jako kastelán se zásadním způsobem zasloužil o záchranu a zpřístupnění českokrumlovského památkového areálu.

Proces proměny zanedbané památky světového významu odstartovala obnova fasády Hrádku a malované výzdoby věže, které tvoří dominantu areálu. Po nástupu do funkce Slav-

ko také pokračoval v úsilí o obnovu barokního divadla. To bylo zpřístupněno k prohlídkám s průvodcem v roce 1997. Stranou Slavkovy pozornosti nezůstává ani zámecká zahrada. Dosud nejvýraznějším počinem byla obnova její dominanty – barokní kaskádové fontány. Posledními z dokončených projektů byla citlivá komplexní obnova objektu bývalé Sloupové síně v letech 2015–2016 a kompletní revitalizace tzv. Mincovny v roce 2021.

Zodpovědný a příkladný přístup kastelána Slavka k péči o památku vyvrcholil získáním dvou prestižních ocenění Europa Nostra Award v letech 2002 a 2008. Poprvé byla cena udělena za obnovu depozitáře pro fond zámeckého divadla, podruhé za konzervaci jižní fasády Horního hradu. Pro své osobní nasazení, značnou erudici, jasné vize, které umí zrealizovat, se kastelán Pavel Slavko stal pro mnohé kastelány vzorem.

Miloš Jiroušek, státní hrad Kunětická hora

Hlavním úkolem kastelána Bc. Miloše Jirouška (* 1967) bylo zpřístupnění Kunětické hory po jejím dlouhodobém uzavření veřejnosti a rehabilitace a opravy celého areálu. A tento úkol byl beze zbytku splněn: za působení pana kastelána se z málo známého hradu stala jedna z nejnávštěvovanějších památek Pardubicka.

Miloš Jiroušek (* 1967) je jako vedoucí správy státního hradu Kunětická hora zaměstnán u Národního památkového ústavu od roku 1993. K rehabilitaci hradního areálu za jeho vedení velmi přispěly významné stavební obnovy hradu. Projekt Kunětická hora Dušana Jurkoviče – básníka dřeva byl realizován v letech 2016–2021 a zahrnoval zásadní stavební obnovu západní části hradu (Jurkovičova paláce s novou vestavbou), obnovu 6. brány a dřevěné verandy na nádvoří. Souběžně v letech 2017–2023 probíhal také projekt Kuně-

tická hora – Divadlo na hradě i v podhradí, který mimo jiné umožnil zpřístupnění severního křídla hradního paláce a revitalizoval přírodní amfiteátr.

Kastelán Jiroušek se autorsky podílel na tvorbě hradních instalací, expozic a výstav. Spolupracoval na přípravě projektu Revitalizace krajinných struktur Kunětické hory, který byl realizován v rámci operačního projektu životního prostředí.

Kastelán Miloš Jiroušek v letošním roce slaví významné jubileum, a to 30 let svého působení na Kunětické hoře. Úspěch jeho dlouholetého úsilí dokládá fakt, že v minulosti byla Kunětická hora označována za zříceninu, ale dnes informační cedule v okolí hrdě zvou k návštěvě státního hradu Kunětická hora. Hradu, který se pod vedením Miloše Jirouška a jeho týmu stal také kulturním centrem se zázemím pro konání kulturních a společenských akcí.

OSOBNOST PAMÁTKOVÉ PÉČE

ak. mal. Jaroslav Šindelář

Nominuje ÚOP v Plzni

Prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc., in memoriam

Nominuje ÚOP v Pardubicích

PhDr. Vratislav Nejedlý, CSc.

Nominuje generální ředitelství NPÚ v Praze

Jaroslav Šindelář

Akademický malíř, sochař, restaurátor a pedagog Jaroslav Šindelář (* 1950) již více než 40 let významným způsobem přispívá k ochraně mnoha kulturních památek a jejich součástí převážně na území Plzeňského kraje, ale i v jiných lokalitách Čech.

Jaroslav Šindelář působí v oblasti památkové péče přes 40 let a jako držitel povolení Ministerstva kultury k restaurování nepolychromovaných uměleckých sochařských děl v kameni, štuky a restaurování sgrafita obnovuje výzdobu významných nemovitých kulturních památek (hradů, zámků, klášterů, veřejných historických budov, měšťanských domů atd.) i dalších historických objektů. Působením je významně spojen se svým rodištěm – Plzní a Plzeňským krajem. Restauroval například většinu sgrafit Mikoláše Alše na průčelích plzeňských měšťanských domů, sochy v augustiniánském klášteře v Domažlicích, v klášteře

v Kladrubech u Stříbra, sousoší na atice Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni.

Díky restaurátorské práci při obnově zámku Kynžvart v Karlovarském kraji se stal spoludržitelem ceny Europa Nostra roku 2001, udělené tehdejšímu Státnímu památkovému ústavu v Plzni.

Své bohaté zkušenosti roky předává nejen svému synovi, rovněž sochaři a restaurátorovi Mgr. Jaroslavu Šindelářovi, ale také široké mladé generaci v rámci výuky na Střední umělecko-průmyslové škole Zámeček v Plzni, kterou založil a dlouhé roky jako ředitel vedl.

Ve sbírce restaurátorských zpráv v NPÚ, ÚOP v Plzni je uloženo 350 dokumentací: písemných zpráv z jím provedených restaurátorských průzkumů, návrhů na restaurování a závěrečných restaurátorských zpráv z usku- tečněného restaurování.

Ivo Hlobil, in memoriam

Prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSC., (1942–2021) byl významným představitelem českých a střeoevropských dějin umění středověku a rané renesance a přední osobností moderní památkové péče v České republice.

Na počátku své kariéry působil jako památkář v Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Ostravě a v Olomouci, a přestože se následně zaměřil na vědeckou a pedagogickou činnost, nadále se vyjadřoval k aktuálním otázkám památkové péče.

Mezi jeho stěžejní texty na tomto poli patří monografie *Teorie městských památkových rezervací 1900–1975*, kde se zabýval legislativní ochranou významných městských celků a jejím praktickým naplňováním. Byl spoluautorem publikace *Památky vašeho města jsou váš kapitál*, jež se stala neocenitelnou příručkou památkové praxe. Přínosný je jeho publikační vstup do tématu interiérových instalací na

českých památkách. Zkoumal rovněž principy československé restaurátorské školy, vyjadřoval se i k probíhajícím památkovým obnovám a aktivně upozorňoval na konkrétní nevhodné památkové a restaurátorské zásahy.

Výbor jeho textů *Na základech konzervativní teorie české památkové péče* připomněl dějiny a osobnosti památkové péče, shrnul její teoretické základy a přinesl mnoho příkladů památkové praxe, s nimiž se ochránci památek potýkají.

Díky své mimořádné erudici byl přínosným členem odborných a památkových rad vědeckých a kulturních institucí i členem redakčních rad významných periodik. Pro další generace historiků je významný i jeho badatelský zájem o umění krásného slohu. Na ocenění je navržen za výjimečný a dlouhodobý odborný vklad do sféry české památkové péče a teorie střeoevropských dějin umění.

Vratislav Nejedlý

Svým profesním životem je úzce svázán s Národním památkovým ústavem a jeho institucionálními předchůdci. Je stěžejní osobností oboru restaurování v kontextu památkové péče a můžeme ho označit i za tvůrce svébytné neoficiální školy teoretického uvažování.

Vratislav Nejedlý se narodil v roce 1950 v Mostě. Na brněnské univerzitě vystudoval dějiny umění, historii a postgraduálně obor památková péče. Profesionálně začal v polovině 70. let v Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Brně, od poloviny 80. let působil v pražském ústředí, pozdějším generálním ředitelství NPÚ.

Je ideovým tvůrcem a hlavním autorem monumentální publikační řady Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře, v níž interdisciplinární autorský kolektiv mapuje specifickou skupinu uměleckých děl v kra-

jině. V roce 2006 tento počín získal speciální uznání Europa Nostra. Jako poučený památkář Nejedlý vždy kladl důraz na konfrontaci různých profesí, které ve vzájemné spolupráci stanovují koncepci restaurátorského zásahu. Tento postoj, hluboce vkořeněný a podpořený terénní praxí, se snažil předávat mladším kolegům, a také studentům během bohaté pedagogické činnosti (Akademie výtvarných umění, Univerzita Pardubice). Zcela odůvodněně lze proto v rámci české památkové péče hovořit o škole Vratislava Nejedlého.

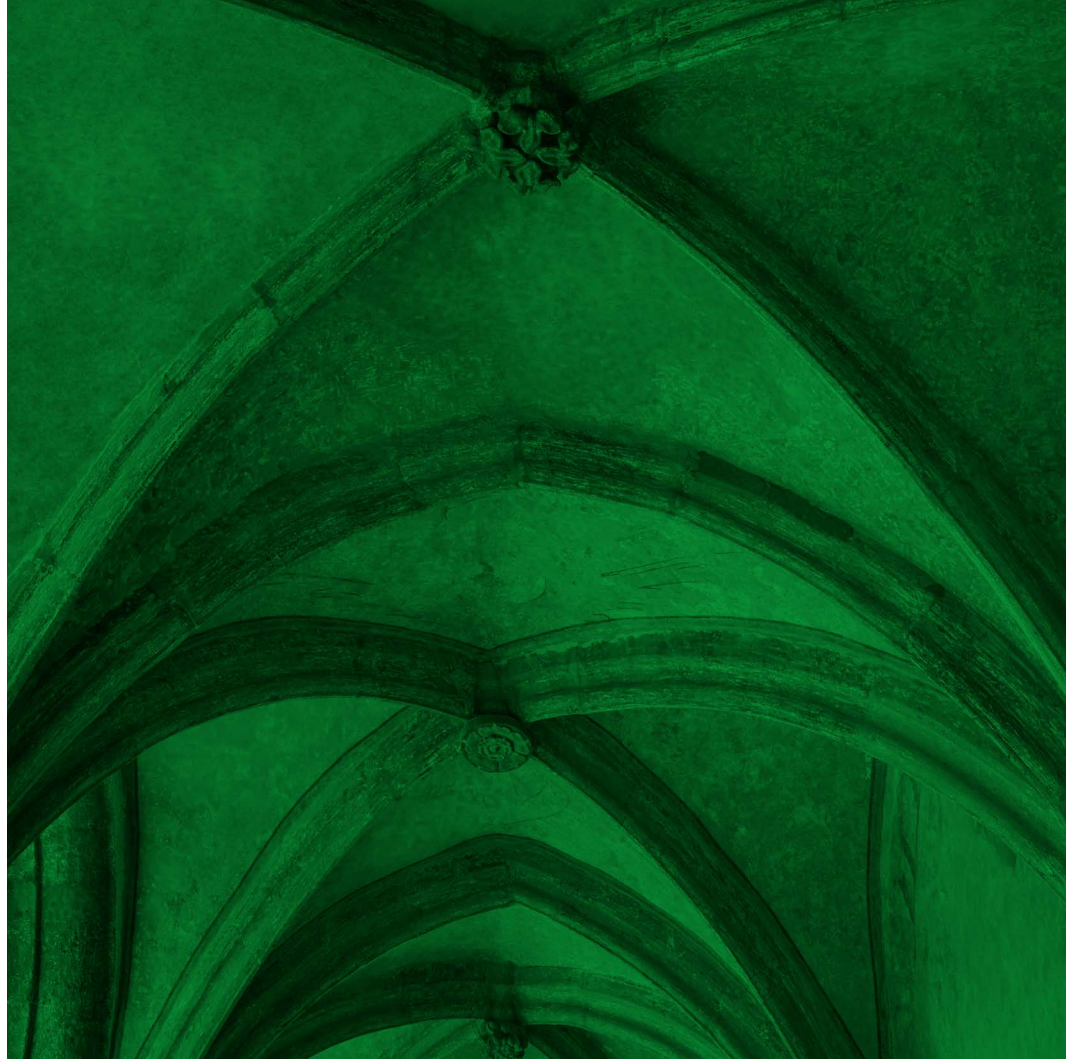
V jeho životní cestě nelze oddělit praktickou terénní, výzkumnou, publikační a pedagogickou činnost. Jednotící notou vždy byla snaha o interdisciplinární pohled na umělecké dílo a jeho restaurátorskou obnovu, důrazné odmítání apriorních řešení a postupů, a přitom trvale kritická otevřenost k metodologickým, materiálovým a technologickým výzvám.

hlavní mediální partneři

partneři

Vydal Národní památkový ústav, Praha 2023

Redakce: Vilém Faltýnek, Romana Indrová Semelková

Jazyková korektura: Milan Kudyn

Design: Romana Indrová Semelková

Foto: archiv NPÚ, archiv nominovaných

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV